

Ida Aareva

OMAISHOITAJAVANHEMMUUDEN TOIMINNALLISIA MERKITYKSIÄ

Tuotteena artikkelit toimintaterapeuteille

OMAISHOITAJAVANHEMMUUDEN TOIMINNALLISIA MERKITYKSIÄ

Tuotteena artikkelit toimintaterapeuteille

Ida Aareva
Opinnäytetyö
Syksy 2016
Toimintaterapian tutkinto-ohjelma
Oulun ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun ammattikorkeakoulu
Toimintaterapian tutkinto-ohjelma, toimintaterapeutti

Tekijät: Ida Aareva

Opinnäytetyön nimi: Omaishoitajavanhemmuuden toiminnallisia merkityksiä – Tuotteena artikkelit toimintaterapeuteille

Työn ohjaajat: Maarit Virtanen, Pirjo Lappalainen

Työn valmistumislukukausi- ja vuosi: Syksy 2016

Sivumäärä: 36 + 8 liitettä + artikkelisarja

Työssä käsitellään omaishoitajavanhemmuuden toiminnallisia merkityksiä toimintaterapian näkökulmasta. Omaishoito on näkyvästi tunnustettu hoitomuoto, jonka merkitys on yhteiskunnallisesti tunnustettua. Yleensä omaishoitajuus on mielletty ikääntyneiden hoitoon lukeutuvaksi toiminnaksi. Tästä huolimatta omaishoitajuus voi tarkoittaa myös erityislapsen ja hänen vanhempansa välistä hoitosuhdetta. Hoitosuhde omaan lapseen on erityisen haasteellinen lisärooli perinteisesti käsitetyin vanhemmuuden ja perhe-elämän rinnalla.

Toimintaterapia on ammattiala, jossa toiminta on keskeisessä asemassa tukemassa yksilön ja perheiden terveyttä ja hyvinvointia. Toiminta on keskeinen vaikuttaja myös elämän mielekkyyden löytymisessä. Mikäli mahdollisuus toimintaan estyy, siitä voi seurata monia ongelmia niin terveyden, hyvinvoinnin kuin elämänlaadun tasolla. Toimintaterapian keskeisiä käsitteitä ovat ihminen, toiminta ja ympäristö ja niiden välinen vuorovaikutuksellinen suhde.

Opinnäyteprojektin ohjaavina käsitteinä ovat jonkin tekeminen (doing), jonakin oleminen (being), joksikin tuleminen (becoming) ja johonkin kuuluminen (belonging), joita on tarkasteltu Wilcockin ja Hammellin kirjoitusten kautta. Käsitteet mahdollistavat toiminnallisen merkityksen ja ihmisenä kasvamisen välisen suhteen hahmottamisen. Wilcockin ja Hammellin kirjoituksia on tarkasteltu myös suhteessa toiminnan tieteen tutkimukseen ja siellä käytössä oleviin keskeisiin käsitteisiin. Toiminnan tieteessä toimintaa lähestytään monesta eri teoreettisesta näkökulmasta, mutta lähtökohtana on kuvailla, tulkita ja selittää toimintaan liittyviä merkityksiä.

Opinnäytetyöprojektin tuote on kaksiosainen artikkelisarja, jossa on pyritty valottamaan tutkimuksen kohteina olevia käsitteitä. Apuna on käytetty toiminnan tieteen kentällä tehtyjä tutkimuksia. Artikkelisarja on toteutettu opinnäytetyöprojektin yhteistyötahojen kanssa, jotka ovat Oulun ammattikorkeakoulu ja Toimintaterapialiitto. Opinnäytetyöprojektin tavoitteena on ollut lisätä sekä toimintaterapeuttien ja alan opiskelijoiden tietoisuutta toiminnan merkitykseen, omaishoitajuuteen ja perhelähtöisyyteen liittyen. Artikkelisarjan tavoitteena on myös vahvistaa toimintaterapeuttien ammatti-identiteettiä.

Asiasanat: toiminta, tekeminen, oleminen, tuleminen, kuuluminen, omaishoitaja, omaishoitoperhe, erityislapsi, toiminnan tiede, Wilcock, Hammell

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
Degree Program of Occupational Therapy, Occupational Therapist

Author: Ida Aareva

Title of thesis: The occupational meanings of caregiver parenthood – The series of articles for occupational therapists'

Supervisors: Maarit Virtanen, Pirjo Lappalainen

Term and the year when the thesis was submitted: Autumn 2016

Number of pages: 36 + 8 appendices + articles

A human is an occupational being. Caregiving is an occupation that can be seen as a role-of-a-lifetime. The benefits of caregiving are widely known in the sociocultural and political levels of society. Usually the concept 'caregiving' has been used to refer a caregiving relationships between elderly people, or between an elderly and his/her son/daughter. However, caregiving can also refer to a relationship between a child with special needs and his/her parent. Caring for a child can be an emotional burden, but also one of the most important and the most meaningful occupation that parent or parents can have.

In this project has been in understanding the challenges of caregiving. The freedom of choice and the feeling of control to one's life are easily threatened in family-living, but it also can help in creating deeper values towards life. In researching occupational meanings in being a parent a becoming as a parent, I have used four concepts and themes that are connected on to it. These are doing, being, becoming and belonging. These concepts are widely been presented by Wilcock and Hammell, both professors' of occupational therapy.

The main goal of the project was to write two independent, but thematically closely connected articles. The focus was to crystalize the conceptual substances of doing, being, becoming and belonging, and this was done by using the caregiver parenthood. The articles are written from the occupational science point of view in the hope that articles educate and support both occupational therapist' and occupational therapy students. The focus is centered on the meanings of doings in the contexts of caregiver parenthood and caregiver families. In this project 'family' is seen as an umbrella term; that is, it covers a broad variety of families, for example, nuclear family or rainbow family.

The series articles has been produced in cooperation with Oulu University of Applied Sciences and Occupational Therapy Association of Finland.

Keywords: occupation, doing, being, becoming, belonging, occupational science, caregiver parent, caregiver family, a child with special needs, Wilcock, Hammell

SISÄLLYS

1	PROJEKTIN TAUSTAT	6
2	PROJEKTIN SUUNNITTELU	8
	2.1 Projektin tavoitteet.....	8
	2.2 Projektiorganisaatio.....	9
3	MONIMERKITYKSELLINEN TOIMINTA PERHEESSÄ	11
	3.1 Perhe	11
	3.2 Vanhemmuus.....	12
	3.3 Toiminta Wilcockin ja Hammellin mukaan.....	14
4	OMAISHOITAJAVANHEMMUUS.....	18
	4.1 Omaishoitajavanhempi ja tekeminen	18
	4.2 Omaishoitajaksi tuleminen ja sellaisena oleminen	20
	4.3 Omaishoitajavanhempi ja johonkin kuuluminen	22
5	PROJEKTIN PÄÄTEHTÄVÄT	24
	5.1 Aiheeseen perehtyminen	24
	5.2 Projektin suunnittelu.....	25
	5.3 Artikkelisarjan suunnittelu ja toteutus	26
	5.4 Projektin päätös	27
6	PROJEKTIN ARVIOINTI	29
	6.1 Projektin päätehtävien toteutumisen arviointi.....	29
	6.2 Artikkelisarjan laatukriteerien saavuttamisen arviointi.....	30
	6.3 Projektin tavoitteiden saavuttamisen arviointi	31
7	POHDINTA.....	32
	LÄHDE.....	34
	LIITTEET	37

1 PROJEKTIN TAUSTAT

Tämä opinnäytetyö projekti keskittyy tarkastelemaan omaishoitajajuutta toimintaterapian ja erityisesti toiminnan tieteen näkökulmasta.

DeGracen (2004, 549) mukaan on tiedostettava vanhemmuuden, sen tekemisen ja perheen hyvinvoinnin välinen yhteys. Vain tällä tavoin esimerkiksi toimintaterapiassa opitaan ymmärtämään perhettä kokonaisuutena, jolla on tietynlaisia tekemisenmuotoja ja niihin liittyviä jaettuja merkityksiä. Tietoisuus vanhemmuuteen liittyvistä edistävistä ja sitä rajoittavista tekijöistä on siis samalla tietoisuutta koko perheen toiminnallisesta hyvinvoinnista. Tämän projektin yhtenä kantavana kysymyksenä oli, että missä määrin toimintaterapeutit ovat tietoisia erilaisista vanhemmista, vanhemmuuden ympärille muodostuneista käsityksistä ja merkityksistä, ja missä määrin toimintaterapeutit ovat tietoisesti kiinnostuneista perheille merkityksellisestä arjesta. Tässä työssä esiintyvä käsite 'omaishoitajavanhempi' on omaksuttu englannin kielessä käytössä olevista käsitteistä 'a parent of a disabled child' ja 'a caregiver parent'. (Donovan, VanLeitt, Crowe & Keefe 2005, 249-250.)

Omaishoidon käsite on tullut arkikieleen vasta 1990-luvulla, kun taas omaisten hoitoa on aina ollut ja tulee olemaan. Sosiaali- ja terveysalan käsitteistössä omaishoitajuus nähdään määritelmän mukaisesti hoitomuotona. Kulttuurihistoriallisessa mielessä yksilöt ovat aina hoitaneet niin perheenjäseniään kuin muita tärkeiksi koettuja ihmisiä, koska sen on nähty olevan osa ihmisenä olemista ja ihmiseksi tulemista. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2011, 12.) Omaishoito-käsitteen tarkentaminen liittyy olennaisesti yhteiskunnalliseen kehitykseen, kuten ihmisten eliniän pidentymiseen ja ikäihmisten määrän kasvuun. Tulevaisuudessa omaishoidon merkitys on entistä tärkeämpi myös siksi, että lähtökohtaisena ajatuksena on suunnata hoito- ja kuntoutustoiminta entistä enemmän asiakkaan oman arjen ympärillä eikä niinkään laitos- tai sairaalaympäristöihin. Omaishoito on siis virallinen hoitomuoto, jonka avulla pyritään tukemaan ja mahdollistamaan sairaiden henkilöiden kotona asuminen. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2011, 12, 236; 2014, 12.)

Omaishoitajuus kattaa tasapuolisesti alleen kaikki ikäluokat, yhteiskuntaluokat, sairaudet ja vammat sekä elämäntilanteet. Tällä hetkellä Suomessa arvioidaan olevan noin 300 000 omaishoitosuhdetta, joista 60 000 on sitovia ja vaativia, eli edellyttävät esimerkiksi

ympäri vuorokautista hoitoa ja läsnäoloa sekä mahdollisesta ansiotyöstä luopumista. Omaishoitajana arjessa selviäminen on aina suhteessa muihin elämän realiteettitekijöihin, kuten esimerkiksi taloudelliseen tilanteeseen tai siihen, kuinka vanhempi ja vanhemmat selviävät niin fyysisesti kuin henkisesti omassa arjessaan omaishoitajana (Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus 2011, 12-13).

Kiinnostukseni vanhemmuutta ilmiönä kohtaan kasvoi entisestään opintojen aikana, jolloin aloin kriittisesti kysymään, että missä määrin vanhemmat ja perheet tulevat aidosti kohdatuiksi ja ymmärretyiksi toimintaterapiassa. Olen pohtinut myös omaa tapaa olla vanhempi omille lapsilleni ja sitä, kuinka ”teen” oman vanhemmuuteni. Minua itseäni kiinnostaa se tapa, joilla vanhempiin ja perheisiin suhtaudutaan, ja ylipäättänsä kysymys, mikä on perhe. Samanaikaisesti opintojeni kautta tutustuin toiminnan tieteen alaan eri artikkeleiden kautta. Sitä kautta heräsi teoreettinen kiinnostus toimintaa itseä ja toiminnallisen identiteetin käsitettä kohtaan.

Varsinaisena opinnäytetyön lähtölaukauksena oli tutustuminen omaishoitajavanhemmuuteen Hyvinvoiva Perhe -hankkeen kautta. Hanketyöntekijöiden Marja-Liisa Kuukasjärven, Tiia Ikonen ja Salla Jämsénin asiantuntevien käsitysten ja toiminnassa mukana olevien perheiden kokemusten kautta tiedostin, että omaishoitajavanhemmuutta ei aidosti tunnisteta sosiaali- ja terveysalan kentillä. Samalla ymmärsin toimintaterapian mahdollisuudet omaishoitajavanhemmuuteen liittyen. Tämä avasi itselleni myös mahdollisuuden tutustua vanhemmuuden ja perheen teemaan toimintaterapian näkökulmasta. Kehittämistarpeen tiedostamisen vaihe ajoittui kevättalvella 2015.

2 PROJEKTIN SUUNNITTELU

2.1 Projektin tavoitteet

Projektilla tarkoitetaan lyhyesti määriteltynä joukkoa (ihmiset tai resurssit), jotka tilapäisesti kootaan yhteen suorittamaan tiettyä tehtävää. Projekti on aina ainutlaatuinen, koska monet tekijät muuttuvat ja vaikuttavat siihen. Projektilla itsellään on aina jokin selkeä tavoite tai päämäärä. Nämä päämäärät voivat projektityöskentelyn aikana muuttaa muotoaan siten, että ne pyrkivät parhaimmalla mahdollisella tavalla vastaamaan asetettua kysymystä tai päämäärää. (Ruuska 2007, 18-19.)

Tämän projektin **tulostavoitteena** oli aikaansaada kahden artikkelin sarja, jossa tarkastellaan Wilcockin ja Hammellin kirjoitusten pohjalta omaishoitajavanhemmuuden toiminnallisia merkityksiä. Artikkelit julkaistaan Toimintaterapeuttiliiton julkaisemassa lehdessä. Artikkeleista ensimmäinen julkaistiin joulukuussa 2016 ja toinen tullaan julkaisemaan 2017 alkuvuodesta. Projektin **välittömiä tavoitteita** oli saada artikkelit julkaistuksi alan lehdessä. Ensisijaiset kohderyhmät ovat toimintaterapeutit ja toimintaterapeuttiopiskelijat. Välittömiin kohderyhmiin kuuluvat esimerkiksi omaishoitajavanhemmat ja muut aiheesta kiinnostuneet tahot. Tavoitteena oli tuoda esiin omaishoitajavanhemmuutta toimintaterapian ja toiminnan tieteen näkökulmista. Tällä tavoitteella on merkitystä myös toimintaterapian perhelähtöisyyden toteutuksessa.

Kehitystavoitteella tarkoitetaan niitä pitkän aikavälin tavoitteita, joita projektilla pyritään aikaansaamaan kohderyhmän eli tärkeimmän hyödynsaajan kannalta (Silfverberg 2007, viitattu 22.3.2016). Artikkelit voivat parhaimmillaan käynnistää kriittisen, avartavan ja syvällisenkin reflektoinnin suhteessa omaan tapaan olla toimintaterapeutti. Näitä pohdiskeluja käyvät niin opiskelijat kuin jo vuosia toimintaterapeutteina työskennelleet ammattilaiset. Artikkelisarja voi mahdollistaa ammatillisen kehittymisen suhteessa toiminnan, yksilön ja ympäristön väliseen vuorovaikutussuhteeseen ja sen jäsentyneempään ymmärtämiseen. Opiskelijoiden näkökulmasta toiminnan suhde omaishoitajavanhemmuuteen voi tuoda paremmin esiin toiminnan konkreettisia merkityksiä arjen tasoilla.

Oppimistavoitteita oli kolme. Halusin oppia työskentelemään yhdessä projektiorganisaation kanssa omaa toimintaani perustellen, ja kehittää omia asiatekstin kirjoittamisen liittyviä taitoja. Lisäksi näin tärkeänä oppia hahmottamaan oman työn tulosten merkitystä isommasta kokonaiskuvasta, johon kuuluvat niin toimintaterapeutit kuin alan opiskelijat. Projektityön yhtenä keskeisenä haasteena ja mahdollisuutena on se, miten eri tahojen ja osapuolien näkemykset, intressit ja sisällölliset painotukset saadaan mahdollisimman hyvin sovitettua yhteen. (ks. Jämsä & Manninen 2000, 86.)

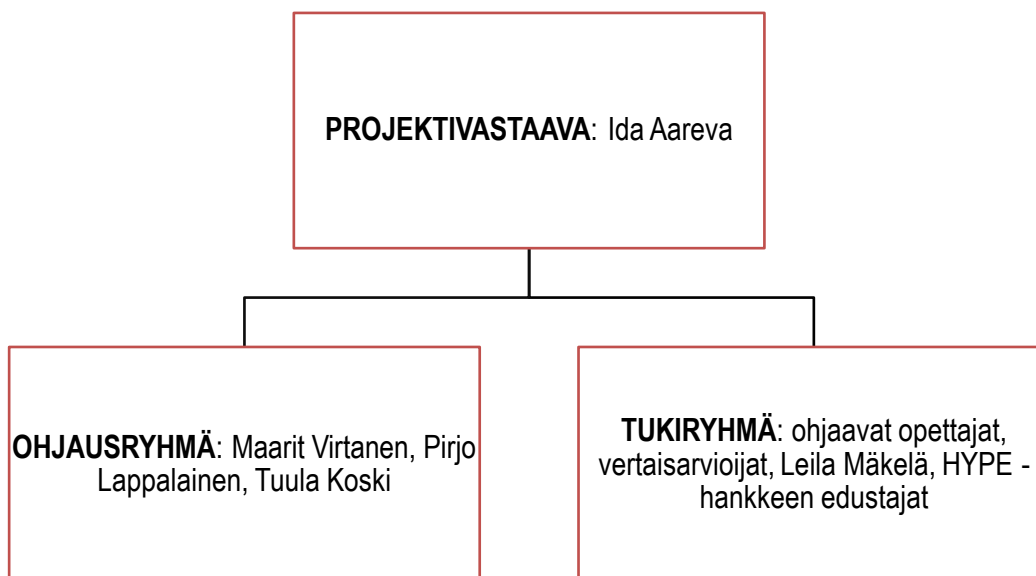
Oppimistavoitteet liittyivät kolmen tekijän ympärille. Ensinnäkin, halusin oppia ymmärtämään paremmin jonkin tekemisen, jonakin olemisen, joksikin tulemisen ja johonkin kuulumisen käsitteitä ja ennen kaikkea niiden konkreettista käyttöä arjen toimintaterapian tasoilla. Yhtä lailla halusin tietää ja ymmärtää paremmin käsitteiden suhdetta vanhemmuuteen ja eritoten äitiyteen. Toiseksi, asetin tavoitteeksi oppia ja ymmärtää omaishoitajuuteen liittyviä haasteita ja mahdollisuuksia. Oppimistavoitteeni tärkeys vahvistui minulle varsinkin silloin kun tiedonhaun kautta selvisi se, miten vähän omaishoitajavanhemmuudesta on suomenkielistä toimintaterapia-alan kirjallisuutta. Kolmanneksi, halusin kirjoittaa opinnäytetyön tuotteena sisältöstandardit täyttävän artikkelisarjan.

2.2 Projektiorganisaatio

Projektilla määrätään yleensä selkeä organisaatio. Tällöin määräytyvät ne vastualueet ja roolit, joita jollakin tapaa projektiin ja sen tavoitteisiin osallistuvilla henkilöillä ja/tai tahoilla tulee olemaan. Projektiorganisaatio koostuu projektivastaavasta, ohjausryhmästä, tukiryhmästä ja yhteistyötahoista (tuotteen tilaajat). (Silfverberg 2007, viitattu 22.3.2016.)

Projektivastaavan tehtävänä on huolehtia siitä, että projekti etenee ja asetetut tavoitteet täyttyvät. Tässä projektissa projektivastaavan rooli oli kirjoittajalla itsellään. Ohjausryhmän tärkein tehtävä on työskennellä projektin etenemisen ja edistymisen hyväksi sekä edistää tiedonkulkua. (Silfverberg 2007, viitattu 22.3.2016.) Tässä projektissa ohjausryhmän muodostivat ensisijaisesti Oulun ammattikorkeakoulun toimintaterapian opettajat Pirjo Lappalainen ja Maarit Virtanen. Heidän roolinaan oli antaa palautetta työn sisällöstä, edesauttaa yhteistyötahojen hahmottumisessa ja heidän suuntaan tapahtuneessa viestinnässä sekä fokusoida aihetta entistä rajatummaxi. Suomen kielen lehtori Tuula Koski auttoi artikkelisarjaan liittyvissä kielellisissä ja rakenteellisissa erityiskysymyksissä.

Opettajat Lappalainen ja Virtanen muodostivat myös projektin tukiryhmän. Tukiryhmään kuuluivat myös vertaisarvioijat. Tukiryhmän tehtävänä on edesauttaa projektivastaavan työskentelyä (Silfverberg 2007, viitattu 22.3.2016). Yhteistyötahoista ensimmäinen oli Oulun ammattikorkeakoulu. Toinen yhteistyötahoista oli Toimintaterapialiitto ja sen puheenjohtaja Leila Mäkelä, joka oli tärkeässä roolissa artikkeleiden julkaisun suhteen. Yhteistyötahot olivat samalla työn tuotteen tilaajia. Projektioorganisaatiossa tärkeässä roolissa oleva viestintä toteutui tapaamisten ja sähköpostien vaihtojen muodoissa. Tapaamiset myös tukivat artikkelien sisältöjen hahmottumista. Seuraavassa kuvio projektin organisaatorakenteesta:

KUVIO 1. Organisaatiokaavio

3 MONIMERKITYKSELLINEN TOIMINTA PERHEESSÄ

3.1 Perhe

Paanasen (2007, *esipuhe*) mukaan tuskin mikään muu käsite kuin perhe saa niin monia sisältökuvauksia, kuten ”ylväs”, ”banaali”, ”intiimi”, ”juhlava”, ”vankila” ja ”haave”. Yhteinen nimittäjä usein kuitenkin on se, että perhe on ”ilmiö”. Tällä Paananen viittaa siihen arkisuuteen, joka kaikkia perheitä luonnehtii: perhe on arkinen ilmiö, jota ei välttämättä juurikaan sen enempää ajatella. Tilastokeskus määrittää perheen ajanmukaisesti seuraavasti:

Perheen muodostavat sekä avio- että avoliitossa ja rekisteröidyssä suhteessa elävät henkilöt ja heidän yhteiset tai toisen puolison lapset tai jompikumpi vanhemmista lapsineen sekä lapsettomat avio- ja avoparit parit sekä rekisteröidyssä suhteessa elävät parit. (Tilastokeskus 2015, hakupäivä 6.5.2015.)

Perheen historia on valtavan pitkä ja sen merkitys on aina määritelty aikasidonnaisesti. 1950-luvun perhe on erilainen kuin 2010-luvun perhe jo pelkästään kulttuurisen ympäristön näkökulmasta katsottuna, ja 1950-luvun perheen haasteet ja mahdollisuudet ovat toisenlaiset kuin 2010-luvun perheen. Olipa perhe määritelty ja koostettu miten tahansa, perhe sinänsä merkitsee ihmiselle hyvin paljon. Perheen on usein katsottu merkitsevän jäsenilleen läheisyyttä, vastuuta muista ihmisistä, yhdessä olemista ja henkistä tukea. Sen sijaan perheen merkitys ja rakenne voi vaihdella elämäntilanteen ja yhteiskunnassa tapahtuvien muutosten mukaan. (Paananen 2007, *esipuhe*, 23, 28.)

Ajatus perheestä miehen ja naisen avioliittoon pohjautuen on perinteinen käsitys, mutta tänä päivänä perheen käsite on yhtä kirjava kuin on sateenkaarikin. Samanaikaisesti perheen määrittelemisen on muuttunut entistä haastavammaksi. Moninainen käsitys perheestä ei kuitenkaan automaattisesti tarkoita tietoisuutta siitä. Perinteinen käsitys perheestä on sosiaali- ja terveysalan yksi isoista ristiriitaisista ongelmista tilanteessa, jossa samanaikaisesti kannustetaan tiedostamaan ja tutustumaan perheiden moninaisuuksiin, mutta samanaikaisesti käsitys perheestä on hyvin usein miehen ja naisen muodostama ydinperhe tai perhe, jossa on kaksi vanhempaa. On kuitenkin tärkeää muistaa, että perheiden moninaisuuksien tiedostaminen on kyseisten perheiden

haasteiden ja mahdollisuuksien tiedostamista. Vain näin voi toteutua perheiden tietoinen kuunteleminen ja parempi ymmärtäminen. (Donovan, ym. 2005, 255-256.)

3.2 Vanhemmuus

Wilcockin ja Hammellin mukaan ihmisen toiminnallisuutta ja siihen sitoutumista ohjaa vahvasti tahto. Ihminen haluaa tehdä itselleen merkityksellisiä asioita jo siksikin, että ne heijastavat hänen yksilöllisyyttä, identiteettiä ja vapautta omien valintojen tekemisten suhteen. Tässä mielessä vanhempana oleminen ja sellaiseksi tuleminen on pariskunnalle yhteisesti merkityksellinen asia. Valinnanvapaus on tie moniin mahdollisuuksiin, ennen kaikkea autenttiseksi omaksi itsekseen tulemiseen. Mielekkäillä valinnoilla yksilö luo merkityksiä itsestään ja itselleen ja nämä valinnat edustavat hänellä olevaa mahdollisuutta oman elämän hallinnan tunteen suhteen. (Hammell 2004, 300; Wilcock 1999, 5, 8.)

Vanhemmuus ja vanhempana oleminen (being) on yksi yleisimmistä elämänmittaisista rooleista, joita ihmisellä voi olla. Se ei ole vain kirjaimia paperilla, vaan vanhemmaksi tuleminen on valtaisa elämänmuutos, joka niin muuttaa yksilöä kuin herättää hänet uuteen maailmaan. Muutokset rooleissa ja parisuhteessa ovat yksi merkittävä tekijä. Tämän lisäksi vanhemmuus tarkoittaa ainakin merkittävää elämänmuutosta ajankäytön- ja arjen hallinnan suhteen, uusia taloudellisia paineita, uuden roolin sisäistämistä mahdollisesti pitkäaikaisen unelman toteutumista ja uusien haasteiden kohtaamista, kuten merkittävästi vähentyvä oma aika esimerkiksi harrastuksille. (Keizer, Dykstra & Poortman 2010, 429.) Horne, Corr ja Earle (2005, 3-5) tarkastelevat tekemässään toimintaterapia-alan tutkimuksessa ensimmäistä kertaa äidiksi tulleiden naisten kokemuksia. Niiden pohjalta käy ilmi, kuinka toiminnallisten kokonaisuuksien välinen ero ja niihin kuluva aika muuttuu merkittävästi ajan upotessa lapsesta ja kodista huolehtimiseen. Yksi äideistä kuvaa hienoksi päivää, jolloin on mahdollisuus pitää hiuksia auki, ja toisen mukaan äidiksi tulemisen vertauskuvana toimii parhaiten hyppy kylmään veteen.

Larsonin (2000b, 269-271) mukaan äitiyden ja isyyden rooleihin liittyvää tekemistä (doing) voidaan vertauskuvallisesti verrata orkesterinjohtamiseen. Välillä päivät muistuttavat vähemmän sointuvaa musiikkia toisten päivien ollessa erityisen lennokkaita. Arki saattaa saada yllättäviä ja odottamattomia käännteitä, aivan kuten kuuntelijalle tuntematon sävellys. Pyrkimys on kuitenkin siihen, että vanhemman henkilökohtainen hyvinvointi tulee tuetuksi perhe-elämän kautta, ja että

arjessa ”orkesteroiminen” on tässä merkittävässä roolissa. Tämä on kuitenkin vain lähtökohta, koska arki pitää aina sisällään odottamattomia käännteitä. Keskeistä on löytää tekemisen mielekkyys (sense of doing) ja sen suhde vanhemmuuteen.

Joka päivä vanhemmat yhdessä lastensa kanssa toteuttavat tiettyjä vakiintuneita ja ennustettavissa olevia rutiineja. Näistä esimerkkeinä ovat lasten kylvettäminen ja pukeminen, jotka luovat arkeen tarkoituksenmukaisuutta ja järjestyksen tunnetta. Rutiinien lisäksi vanhemmat tekevät lastensa kanssa asioita, joihin liittyy enemmän merkityksellisempi puoli. Näitä kutsutaan perherituaaleiksi. Vanhemmat siirtävät oman tekemisen kautta kulttuurisia arvoja, perheen tottumuksia ja uskomuksia sekä yleisiä tietoja elämästä lapsilleen esimerkiksi liittyen joulun tai aamupalan merkitykseen ja toisista sisaruksista huolehtimisen tärkeyteen. Satojen päivittäisten rutiinien ja kymmenien rituaalien kautta vanhemmat tekevät vanhemmuuttaan näkyväksi niin itselleen, lapsilleen kuin ympäröivälle yhteiskunnalle ”neuvottelemalla” sen kanssa vanhemmuuteen liittyvistä käsityksistä. Vanhemmuus on siinä määrin sosiaalisesti rakennettu identiteetti, että se tehdään, sitä ylläpidetään ja mukautetaan vuoropuhelulla toisten vanhempien ja vanhemmuuteen liittyvien käsitysten kautta. (Kellegrew 2000, 252; Larson 2000b, 269-271; Segal 2004, 499-500.)

On myös muistettava, ettei vanhemmaksi tuleminen (becoming) ole itsestäänselvyys. Tilanteessa, jossa odotettua raskautta ei kuulukaan, saattavat kyseenalaistua monet varmoina pidetyt lähtökohdat ja arvot. Ajatus lapsettomuudesta on monelle lasta aidosti kaipaavalle ahdistava. Lisäksi on olemassa joukko vanhempia, joille lapsen hankkiminen edellyttää aina erilaisia, perinteisestä poikkeavia ratkaisuja. Kyseisten perheiden kohdalla lapsi harvoin syntyy vahingossa. On perheitä ja perhemuotoja, jotka tarvitsevat sekä lääketieteellisiä (esimerkiksi sateenkaariperheet) että juridisia apukeinoja (esimerkiksi adoptioperheet) niin perheen perustamiseen kuin yhteiskunnassa näkyväksi tulemiseen. Tärkeää on kuitenkin muistaa, että vanhemmuus tai perhe eivät perustu biologialle, vaan ensisijaisesti rakkauden, turvallisuuden ja tärkeiden ihmissuhteiden ympärille. (Rintamäki 2015, 8-9.)

3.3 Toiminta Wilcockin ja Hammellin mukaan

Arki koostuu ja rakentuu toiminnan ympärille. Yksittäisen päivän aikana monet meistä tekevät lähes lukemattoman määrän niin pieniä kuin isompia toimintoja. Omaishoitajavanhemman kohdalla tämä voi tarkoittaa niin erityislapsen tarpeista huolehtimista kuin tulevan kesälomamatkan suunnittelua. Wilcock (2006, 71, 78-79) määrittelee toiminnan ihmiselle kuuluvana perustarpeena, jolla on viime kädessä yhteys terveyden ja hyvinvoinnin tunteen lisäksi yksilön itsensä haluihin ja tavoitteisiin. Hänen mukaansa ihmisenä olemisen, sen tekemisen ja sellaiseksi tulemisen lisäksi edellä esitettyjä käsitteitä voidaan hyödyntää laajemmassa mittakaavassa. Hänen mukaansa toiminta on ensisijaisesti edesauttamassa terveyttä ja hyvinvointia koko yhteiskunnan tasolla. Toiminnalla ei ole pelkästään terapeuttinen, vaan myös laaja filosofinen ja yhteiskunnallinen ulottuvuus.

Toiminta ja mahdollisuus siihen ovat keskeisessä asemassa edellä esitettyjen tekijöiden toteutumisessa. Mahdollisuus merkitykselliseen, tarkoituksenmukaiseen ja valinnanvapautta heijastavaan toimintaan on oleellinen osa ihmisenä olemista ja sellaiseksi tulemistä. Haasteen aikaansaavat ne reunaehdot, jotka yhteiskunta määrää omaksi itsekseen tulemisessa. Nämä reunaehdot voivat olla niin juridisia, poliittisia, taloudellisia, fyysisiä, kulttuurisia, sosiaalisia kuin eettisiä. Hammell (2004, 298-299) viittaa ranskalaisen eksistentiaalistin filosofi Sartren ajatuksiin todeten, että elämänlaatu on suhteessa siihen, missä määrin ihmisellä on vapaus tehdä itsestään se kuka hän on. Ajatus on karkeasti se, että ihminen on se, mitä hän itsestään tekee. Ihmisenä olemisen on elämänmittainen projekti, johon liittyy alituisesti erilaisia haasteita ja mahdollisuuksia. Hammellin mukaan merkitys (meaning), tarkoitus (purpose), mahdollisuus valintojen tekoon (choice) ja omanelämänhallinta (control) ovat keskeiset tekijät omaksi itsekseen tulemisessa. Nämä ovat kuin sen optimaalisia ehtoja.

Wilcock ja Hammell tarkastelevat toiminnallisia merkityksiä neljän käsitteen avulla. **Tekemisen** (doing) kautta ihmisellä on mahdollisuus tulla itsekseen ja olla sellainen kuin hän on. Tällöin tekeminen ei ole enää "vain tekemistä", vaan voi tähdätä entistä merkityksellisempiin päämääriin ja se voi olla tekijälleen monin eri tavoin tärkeää. Olemisen ja tekemisen välinen sidos on kiinteä. Olemisen on siis tulos jonkin tekemisestä. (Wilcock 2006, 114-115.) Tekemistä luonnehtii usein tarkoituksenmukaisuus. Parhaimmillaan ne antavat lisäsyitä nousta sängystä ylös, arkisimmillaan ne juuri tekevät arjesta sellaisen, mitä se on. Arkea hallitsee tekeminen, jolla taas hallitaan arjen

kulkua ja sisällöllisyyttä. (Hammell 2004, 301.) Esimerkiksi tutustuminen uuteen liikuntalajiin voi avata uusia mahdollisuuksia niin arjen kuin sen merkityksellisyyden suhteen.

Tekemällä asioita ihminen on oppinut asioita ympäröivästä todellisuudesta ja sen luonteesta. Tekeminen muodostaa erilaisia toiminnallisia kokonaisuuksia, joihin kuuluvat niin työ, lepo, vapaa-aika, itsestä huolehtimisen toiminnot kuin opiskeleminen. Kaikki nämä kuuluvat ihmisenä olemiseen ja sellaiseksi tulemiseen. Tekeminen on väline kuulua erilaisiin laajempiin kokonaisuuksiin, kuten työyhteisöön, kaveriporukkaan, perheeseen ja laajemmin yhteiskuntaan. Tekemisen kautta sosiaalinen integroituminen yhteiskuntaan tapahtuu kuin itsestään tilanteessa, jossa niin lapset kuin aikuiset oppivat asioita yhdessä tekemällä niitä ja toteuttamalla itseään yhdessä toisten kanssa. Tekemisen avulla on ihmisen mahdollisuus tyydyttää omia perustarpeita, mutta saada elämään myös henkilökohtaista sisältöä. (Hammell 2004, 301; Wilcock 1999, 2; 2006, 78-79.)

Tekeminen heijastaa ihmisenä olemista (being). **Oleminen** on syvällinen filosofinen käsite, jonka katsotaan usein olevan suhteessa olemukseen (essence). Wilcockin mukaan olemisessa on kysymys rehellisyydestä itsellemme, luonteellemme ja olemuksellemme, eli sille, että olemme tosia itseämme itsellemme (being true to ourselves). Olemisen voidaan katsoa perustuvan siihen, että se tuo esiin yksilöllä olevan todellisen olemuksen, sielun tai henkisyuden. Oleminen mahdollistaa yhteenkuuluvuuden toisten ihmisten kanssa, edellyttää oman todellisen itsen tutkimista, itsensä löytämistä ja yksinkertaisesti, olemista. (Wilcock 1999, 5; 2006, 114.) Erilaiset toiminnalliset roolit tuovat yksilön oman itsen esille. Esimerkiksi oleminen äitinä, isänä, toimintaterapeutina, sotaveteraanina tai työttömänä kertovat jotain yksilöstä itsestään ja hänen tilanteesta elämässä. Yksilönä oleminen saa itsen näkyväksi, mutta edellyttää tietoista pohtimista siitä, kuka olen, mitä haluan ja millainen olen. Omana itsenään oleminen ei aina ole helppoa esimerkiksi siksi, ettei se vastaa toisten tai yhteiskunnan toiveita siitä, kuka sinun tulisi olla. Wilcock (1999, 5) on erityisen huolissaan siitä, missä määrin yksilön ulkopuoliset odotukset, paineet ja arvokäsitykset ohjaavat kuin tahattomasti ihmisiä kohden täydellisyyden tavoittelua tai kohti itselleen valehtelua.

Wilcock on kirjoittanut paljon toiminnallisesta oikeudenmukaisuudesta ja sen toteutumisen haasteesta. Omanarvontunne eli hyväksyä ja positiivinen kuva itsestä ja omana itsenään oleminen ovat mukaan synteessissä keskenään. Tämä korostaa Hammellin mukaan ajatusta, että ”minulla on oikeus olla oma itseni”. Omanarvontunto voi tulla haastetuksi vallitsevan ajatustavan esimerkiksi

seksuaali -ja sukupuolivähemmistöihin, ikäihmisiin, eri diagnoosiryhmiin(esimerkiksi mielenterveydelliset sairaudet) tai vammaisihmisiin liittyen. Mahdollisuus tehdä omaehtoisesti valittua, merkityksellistä toimintaa yksilöllä on mahdollisuus kokea osaamisen ja kyvykkyyden tunnetta ja tuntea arvokkuutta omasta itsestään, siitä kuka hän on sellaisena kuin on. (Hammell 2004, 300; Wilcock 1999, 8.)

Wilcock (1999, 6; 2006, 148-149) kirjoittaa **tulemisen** (becoming) käsitteestä, että se ilmentää ihmiselämän alituista kasvua ja epätäydellisyyttä yhtä aikaisesti. Ihmisellä on mahdollisuus tulla, lakata tulemasta ja yrittää tulla jonkinlaiseksi niin hyvässä kuin pahassa. Kaikki tämä johtuu elämän alituisesta prosessinomaisuudesta. Niin elämä kuin ihminenäkään eivät koskaan tule valmiiksi. Sen sijaan ihmisellä on mahdollisuus tulla jonkinlaiseksi elämässä ja saada sitä kautta moniulotteisempi vastauksia kysymykseen, kuka minä olen. Omaksi itsekse tuleminen edellyttää niin rehellisyyttä itseä kohtaan kuin oman potentiaalın tiedostamista. Ihmisen tuleminen joksikin mahdollistaa hänen ihmisenä kasvamisen ja kehittymisen lisäksi sen, että hänellä on ainainen mahdollisuus tehdä elämällään ja elämälleen jotakin merkityksellistä. Elämän uudet tilanteet ovat aina niin haasteita kuin mahdollisuuksia. Tällöin keskeinen kysymys on, mitä olen ja mitä haluan olla. Ajatukset toimivat kuin suunnitelmanamme sille, mitä haluamme mahdollisesti tehdä, mitä noiden suunnitelmien toteutuminen edellyttää ja mitä sen kautta haluamme saavuttaa. Niiden avulla luomme mahdollista minäämme (possible self), ja siihen vaikuttavat ne päämäärät, jotka yksilö on nähnyt tärkeiksi ja joihin hän on valmis sitoutumaan, ovat tehokkaita siksi, että nämä päämäärät ovat itselleen tärkeitä ja itsemääritettyjä. (Hammell 2004, 302; Wilcock 2006, 149.) Hammellin (2004, 302) mukaan joksikin tuleminen on kuin eksistentiaalisen matkan tekemistä omaan itseen ja sen eri mahdollisuuksiin.

Mahdollisuus osallisuuteen ja sitä kautta mahdollisuus johonkin **kuulumiseen** (belonging) ovat tärkeitä ihmisille. Tämä siksi, koska ihmisellä on usein halu tulla kuulluksi ja nähdyksi (the sense of being included) aidosti sellaisena kuin hän on. Kaikki tämä tukee myös yksilön kokemaa hyvinvoinnin tunnetta. Konkreettinen kuuluminen johonkin mahdollistaa ja merkitsee paljon pitäen sisällään useita eri kuulumisen muotoja. Kulttuurinen kuuluminen tai yhteys voi olla motivoiva tekijä toteuttaa tiettyjä toimintoja, vaikka niihin ei välttämättä sisälly sen suurempaa merkitystä. (Hammell 2004, 302.)

Ihminen toimii usein suhteessa toisiin ihmisiin. Kuuluminen ja yhteenkuuluvuus (connectedness) voivat näin ollen tulla esiin useilla eri tavoilla. Ihmisten kanssa tekeminen tukee hyvinvointia laajalaisesti mahdollistaen yhdessä olemisen ilman välttämätöntä osallisuutta. Yksi arkinen esimerkki tästä on työpaikalla työskenteleminen. Vastaavasti toisille ihmisille tekeminen tukee ihmisen merkityksellisyyttä ja tärkeyden tunnetta, mahdollistaa omien taitojen hyödyntämisen epäitsekästä ja voi tukea tyytyväisyyden tunnetta elämää kohtaan. Yhteenkuuluvuuden tunne on korostein perheyhteisössä ja ystävyysuhteiden kesken. Nämä voidaan kokea arvoiksi sinänsä, joihin ei liity esimerkiksi hyötyarvoa. Tämä tukee myös positiivista yhteenkuuluvuutta itsen kanssa antaen omalle itselleen merkityksen ja tarkoituksen. Edellä esitetyt tekijät tukevat ihmisen perustarvetta toiminnallisena olentona, joka toteuttaa olemusta osallisuuden kautta. (Hammell 2014, 42-45.)

Tarve kuulua tai tulla kuuluksi on myös motivoiva tekijä toimintaan sitoutumisen yhteydessä. Tämän tarpeen täyttäminen liittyy vahvasti haluun kuulua johonkin itselleen tarkoituksenmukaiseen ja/tai merkitykselliseen toiminnalliseen kokonaisuuteen. Merkitykselliset kuulumissuhteet tukevat yksilön omanarvontuntoa ja tunnetta turvallisuudesta. Valinnanvapauden mahdollistaessa yksilön omaksi itsekseen tulemisen, johonkin kuuluminen tukee yksilön identiteetin kehittymistä ja näkyväksi tulemistä. (Hammell 2014, 45.) Kuuluminen voi olla myös jotain henkistä (spiritual) tai hengellistä (religious). Esimerkiksi yhteydentunteen tai yhteenkuuluvuuden tunteen kokeminen luonnon tai jonkin pyhän kanssa voi merkittävästi tukea yksilön hyvinvoinnin tunnetta, ja heijastua myös hänen arvovalinnoissa, maailmankatsomuksessa ja toiminnallisissa valinnoissa (Hammell 2014, 43-44). Toiminnallisesta valinnasta voi tässä kontekstissa kertoa esimerkiksi maitohyllyltä luomutuotteiden valinta, ja tällä valinnalla on tärkeä arvomerkitys luomutuotteen valitsijalle. Sen kautta hänelle tärkeät arvot tulevat siinä määrin toteutuneeksi kuin se vain on mahdollista. Toteutumiseen vaikuttavat tekijät voivat olla esimerkiksi luomutuotteiden saatavuus ja taloudelliset resurssit ostaa niitä.

4 OMAISHOITAJAVANHEMMUUS

4.1 Omaishoitajavanhempi ja tekeminen

Tekemisen mielekkyyteen vaikuttaa oleellisesti tekemisen tarkoitus ja merkitys. Omaishoitajavanhemmuuden roolin mukainen tekeminen liittyy pääsääntöisesti tarkoituksenmukaisiin tekoihin: siivoaminen, hoitaminen, kylvettäminen, syöttäminen ja lääkkeiden antaminen ovat olennainen osa vanhemman ja erityislapsen arjen sisältöä. Arkeen liittyvä tekemisen mielekkyys voikin helposti jäädä piiloon tai lähes kokonaan huomaamatta arjen mennessä eteenpäin ilman sen suurempia merkityksiä. (Case-Smith 2004, 555; Kaivolainen, ym. 2011, 62; Moawad 2012, 77.)

Tekemisen haasteita on monia. Yksi haaste on, että hoitosuhteen lisäksi omaishoitajavanhempi on erityislapsen ääni ja puolestapuhuja käyden vuoropuhelua useiden eri hoito- ja tukitahojen kesken. Toiseksi, hoitosuhde vie jo itsessään aikaa tilanteissa, joissa omaishoitajavanhempi niin pesee, syöttää, vaatettaa, valmistaa ruoan kuin lääkitsee erityislapsensa. Kolmanneksi, omaishoitajaäidin oma aika ja sen mielekkyys on vaarassa jäädä niukaksi ja merkityksettömäksi. Oma aika on kuin joutilaisuuden merkki. Syyllistäminen voi tapahtua omaishoitajavanhemman itsensä toimesta. Esimerkiksi vapaa-illat yhdessä kumppanin tai ystävien seuraussa voivat herättää itsesyöllistäviä, itsekkyyttä ilmentäviä tai häpeällisiä tunteita. Yhtä lailla äitienpäivä voi herättää epäinhimillisen voimakkaita epätäydellisyyden tunteita. Positiiviset tunnekokemukset voivat myös aikaansaada ristiriidan ja kysymykset siitä, että ovatko positiiviset tunteet (kuten ilo ja helpotus) edes oikeutettuja tässä elämäntilanteessa. Kysymys siitä, onko minulla oikeus iloon, voi tuntua ahdistavalta ja ristiriitaiselta. (Crowe, VanLeit & Berghmans 2000, 53; Donovan, ym. 2005, 249-250; Juntunen & Salminen 2011, 6; Kaivolainen ym. 2011, 117.)

Tekemisen keskellä saattavat uuden tilanteen, kuten erityislapsen syntymä, synnyttämät tunteet jäädä helposti taustalle. Uuden tilanteen kanssa selviämistä edesauttavat sopeutumisprosessi ja sen myötä mahdollisesti syntyvä päätös siitä, kuinka tilanteen kanssa eletään. Kyky hyväksyä oman lapsensa erityisyys ja sen ympärille syntyvä toivo ovat positiivisuuden keskiössä. Tällöin lapsen erityisyyden hyväksyntä on myös keino vanhemman henkiselle kasvulle. Pahimmillaan seuraukset voivat olla negatiiviset, joka voi tulla esiin haluttomuutena uskoa lapsen sairautta,

vaipuminen passiivisuuteen uskoen esimerkiksi ajan korjaavan tilanteen sekä henkisyden tasolla ilmentyvät konfliktit, kuten elämän merkityksen menettäminen ja mielenkiintojen katoaminen elämästä. (Moawad 2012, 20.)

Vanhemman ja perheen sopeutumisprosessia tukee ja vahvistaa mukautuminen uuden tilanteen ehdoille. Mukautuminen haastaa niin vanhemmat ja heidän väliset suhteet kuin perheen yhtenä kokonaisuutena, ja on yhtä aikaisesti kognitiivinen (tiedonhakeminen, ongelmanratkaisutaidot), emotionaalinen (surusta kohti hyväksyntää) ja sosiaalinen prosessi (puolisoiden välinen tuki, ystävät, vertaistuki), joka jatkuu läpi ihmiselämän. Keskeistä on myös vanhemman tai vanhempien ja lapsen välisen kiintymyssuhteen muodostumisen kannalta. Kiintymyssuhde vastaavasti vahvistaa rakkauden tunnetta ja ylpeyttä omasta lapsesta. Ajan saatossa ja lapsen kasvaessa on mahdollista rakentaa uusia unelmia sortuneiden tilalle realiteetit ja lapsen yksilöllisyys huomioiden. (Pozo, Sarriá & Brioso 2011, 110-111.)

Osa omaishoitajavanhemmista kokee tekevänsä omaa vanhemmuuttaan ilman erityistä omaishoitajavanhemman titteliä. Yhtä lailla tilanteessa, jossa aviomies hoitaa vaimoaan, aika usein puoliso tekee hoitotyötään puolisona, ei omaishoitajana. Ongelmana tässä yhtälössä on, että toisin kuin monesta tehdystä työstä odotetaan jotain ulkoista palkintoa (esimerkiksi palkka tai loma), omaishoitajavanhemmuus on helppo nähdä ”vain” vanhemmuuden jatkeena. Toisaalta omaishoitajavanhemmuuden näkeminen vain roolina voi helposti ”alentaa” sille kuuluvaa arvoa, koska yleisesti vanhempi kuin vanhempi hoitaa lastaan niin velvollisuudentunnosta kuin rakkaudesta, joka tyydyttää vanhemman perustarpeita ja palkitsee kuormittavuudesta huolimatta. (Juntunen & Salminen 2011, 6.)

Erityisesti omaishoitajaäitien haasteet liittyvät toiminnallisen tasapainon luomiseen. Toiminnallisella tasapainolla tarkoitetaan omaishoitajakontekstissa arjen eri toimintojen tasaista jakaantumista niin työn, vapaa-ajan kuin hoitajaroolin kesken. Tasapainoisen tilan saavuttaminen on kuitenkin varsin hankala toteuttaa käytännön tasoilla. Esimerkiksi osaavien hoitajien puute ei tue ajatusta, jonka mukaan omaishoitajaäidillä on mahdollisuus työssä käymiseen. Arjen rutiinien on myös katsottu kasaantuvan lähes yksinomaan äitien hartaille. Mikäli omaishoitajaäidillä on kumppani, heiltä odotetaan entistä suurempaa ja konkreettisempaa vastuunkantoa erityislapsen suhteen. Erityisesti omaishoitajaäitien oma aika henkiselle ja fyysiselle palautumiselle, itselleen merkityksellisille toiminnoille ja sosiaalisten suhteiden ylläpitämiselle on tutkimuksellisesti osoitettu

olevan vähäisempää kuin omaishoitajaisien. Omaishoitajaäidin ollessa kapellimestarina kokoaikaisesti ilman todellista tukea tai irtiottoa arjesta haastaa myös koko perheen hyvinvoinnin tunteen. (Crowe & Florez, 2006, 199-200; Donovan, ym. 2005, 253-254.)

4.2 Omaishoitajaksi tuleminen ja sellaisena oleminen

Yksilön tai pariskunnan yhteinen tie kohti vanhemmuutta tapahtuu prosessinomaisesti, eräänlaisena siirtymänä entisestä elämästä kohti uutta elämää tai elämänvaihetta. Samalla vanhemmat tulevat kuuluviksi ja näkyviksi perheenä. Delmore-Ko kirjoittaa, että ”...siirtyminen kohti vanhemmuutta on keskeistä muutosaikaa elämässä, jolloin yksilöiden roolit aviiovaimosta ja aviomiehestä muuttuvat äidin ja isän rooleihin. Lisäksi heidän parisuhde on nyt muodostamassa pohjan perheelle” (2000, 39). Kirjoittajan ajatus on helposti sovellettavissa myös perinteisestä perheasetelmasta poikkeavien kirjavampien perhemuotojen kohdalla.

Siirtymäprosessi on sekä haaste että mahdollisuus. Siirtymäprosessin käsite tulee lähelle Hammellin (2004, 302) käsitettä 'eksistentiaalinen matka', joka haastaa yksilön itsen tasolta asti. Taylorin (2008, 19-20) mukaan toiminnalla ja tekemisellä voi olla merkitys, se voi synnyttää merkityksiä ja se voi auttaa meitä löytämään merkityksiä elämään. Omaishoitajavanhemmaksi tuleminen on siirtymäprosessin ohella heräämistä uudelleenlaiseen arkeen ja elämään, jossa totut merkitykset saattavat uudistua, unohtua tai saada aivan uudennlaisia merkityksiä. Missä määrin esimerkiksi perheen yhteinen aamupalahetki voi synnyttää merkityksiä? Entä millä tavoin lapsen hiusten harjaaminen voi olla merkityksellistä toimintaa? Näiden merkityksellisten tekijöiden huomiointi ei pelkästään edesauta tekemisen mielekkyyden löytymistä, vaan se voi edesauttaa elämän mielekkyyden ja yhtenäisyyden hahmottamista.

Keizer, Dykstra ja Poorman (2010, 430-431) esittävät hypoteesin, jonka mukaan vanhempana oleminen ja sellaiseksi tuleminen on hyödyllistä suhteessa yksilön kokemaan tyytyväisyyteen elämäänsä kohtaan. Vanhemmuus siis tukee tunnetta elämän merkityksellisyydestä. Kirjoittajat myöntävät, että hypoteesi tulee uhatuiksi monilla eri tavoilla ja edellyttää itse vanhemmilta tietoisuutta uusista haasteista liittyen uuteen elämäntilanteeseen, esimerkiksi arjen ajanhallintaan liittyen. Hypoteesin lähtökohtana on ajatus vanhemmuudesta positiivisena asiana ja se, että vanhemmuus voi positiivisesti myötävaikuttaa toiminnallisen identiteetin vahvistumiseen. Omaishoitajavanhemmuus haastaa edellä esitetyn hypoteesin paikkaansa pitävyyden olemalla

ajoittain vähemmän tyytyväisyyden tunteita tuottavaa vanhemmuutta ja elämää. Jo pelkkä tieto oman syntyvän lapsen erityisyydestä (esimerkiksi vammaisuudesta tai pysyvästä sairaudesta) aikaansaa haaveiden murentumista ja pettymystä, koska tällaiseen tietoon ei koskaan voi kukaan varautua riittävän hyvin. Toimintaterapeuttisesti tärkeä lähtökohta on se, että tekemisen merkitys ja siihen sitoutuminen tulevat hahmotetuiksi.

Omaishoitajavanhemmuutta sinänsä ja sellaisena olemista voidaan tarkastella useammasta näkökulmasta. Kaivolainen, ym. (2011, 58) kirjoittavat seuraavasti:

Omaishoitajuus voidaan nähdä roolina, joka tulee omaishoitajan elämään muiden, jo olemassa olevien roolien rinnalle ja toisaalta on itsessään kokoelma monista erilaisista rooleista. Omaishoitajan identiteetissä hoitajan ja auttajan roolia vahvempana on usein rooli puolisona, vanhempana tai lapsena, perheenjäsenenä.

Omaishoitajavanhemman identiteetti siis luodaan jo olemassa olevien tekijöiden ja uusien roolivaatimusten pohjalta eikä omaishoitajuus sinänsä ole yksilön olemusta hallitsevien tekijä, vain yksi rooli monien joukossa. Omaishoitajavanhempi on siis ensisijaisesti vanhempi, ei erityislapsensa hoitaja. Lopputulos on prosessimainen kokoelma yksilön näköisiä tekijöitä, jotka niin kasvavat ja kehittyvät suhteessa elämäntilanteisiin nähden, ja jossa tekemisen merkitys on keskeinen. Prosessimaisuutta luonnehtii roolien välisten vaatimusten yhteensovittamiseen liittyvät haasteet ja esimerkiksi työntekijän roolista joko luopuminen tai siitä tinkiminen. (Kaivolainen, ym. 2011, 58-59.)

Yksi erityinen ongelma on omaishoitajavanhemmuuden roolin muuttumiseen epäinhimilliseksi vankilaksi. Roolivankeudella (role captivity) tarkoitetaan ajatusta, että omaishoitajavanhempi kokee olevansa velvoitettu oman lapsensa hoitoon ilman erityistä halua siihen. Pahimmillaan roolivankeus voi vaarantaa omaishoitajavanhemman käsityksensä itsestä: ”olen vain hoitaja”. Tuolloin omaishoitajavanhempi kokee olevansa vain ja ainoastaan olemassa hoitajan roolinsa tähden aikaansaaden riskin itsen kadottamiselle (loss of self). Erityislapsen ja vanhemman suhdetta luonnehtii ainoastaan hoitosuhde, jossa lapsesta on tullut potilas ja vanhemmasta hänen hoitajansa. Osalle omaishoitajavanhemmista roolivankeus on todellinen, ja tätä heijastaa jatkuvan surutyön ja negatiivisten tunteiden läpikäyminen. (Donovan, ym. 2005, 256; Juntunen & Salminen 2011, 4; Kaivolainen, ym. 2011, 59.)

4.3 Omaishoitajavanhempi ja johonkin kuuluminen

Omaishoitajaperhe on perhe, jossa on yksi tai useampi erityislapsi. Kuuluminen ydinperheeseen, laajennettuun perheeseen (esimerkiksi naapurit, työkaverit, lemmikkieläimet), vertaistukiyhteisöihin (yhteisöt, järjestöt) ja tärkeiden ystävien elämään on erityisen tärkeä voimavara omaishoitajavanhemmille. Kuuluminen mahdollistaa jo itsessään omaishoitajan roolin poisjättämisen esimerkiksi harrastustoiminnan kautta. Tällöin omaishoitajavanhemmalla on mahdollisuus vain olla oma itsensä ilman hoitajanroolia. Toisaalta se voi mahdollistaa ymmärretyksi ja kuulluksi tulemisen niin vertaistukiyhteisöjen kuin sosiaali- ja terveydenalan ammattilaisten kautta. Tämä voi edesauttaa niin voimavarojen kasvun ja säilyttämisen kuin entistä paremman hoitosuhteen synnyttämisessä. Esimerkiksi pariskunnan kahdenkeskiset yhteiset lomamatkat ovat mahdollisuus antaa aikaa itse parisuhteelle ja vahvistaa parisuhteen tärkeitä tunnesiteitä. (Donovan, ym. 2005, 255-256.)

Lapsen erityisyys vaikuttaa siihen, kuinka niin perheen vanhempi tai vanhemmat kuin itse perhe nähdään huolimatta siitä, että perhe itse kokee elävänsä tavallista arkea siinä missä toisetkin perheet elävät. Lapsen erityisyys on syy siihen, että hänet leimataan jo valmiiksi lapseksi, jota ei ikään kuin ole olemassa toisten silmissä. Saman kokevat usein myös vanhemmat, koska ulkopuoliset eivät tiedä kuinka lähestyä heitä tai heidän lastaan. Arjen ollessa erilainen kuin ”tavallisten perheiden”, jäävät puheenaiheet niukoiksi sillä oletuksella, ettei ole paljon yhteistä jaettavaa. Negatiiviset stereotypiat voivat ohjata ulkopuolisia olettamaan, ettei omaishoitajavanhemmilla ole samoja tarpeita kuin toisilla vanhemmilla. Yhtä lailla se voi ohjata asenteellisuutta ja oletuksia (”tuo lapsi ei varmaan osaa lukea”). Leimaaminen ja negatiiviset stereotypiat vaikuttavat merkittävästi sosiaalisessa ympäristössä osallistumiseen ja aidosti nähdyksi tulemiseen. (Kaivolainen, ym. 2011, 67.)

Leimautuminen voi näkyä monin eri tavoin. Ulkopuolisilta ihmisiltä voi herua niin sääliä ja sympatiaa, mutta yhtä lailla tungettelevia kysymyksiä ja kommentteja. Leimautuminen edesauttaa erottelua *niihin* (tavallinen perhe) ja *meihin* (omaishoitoperhe). Tällöin perheen sisäinen vakauden tunne joutuu koetukselle voiden aikaansaada monenlaisten tunteiden kirjon vaihdellen hallinnantunteenpuuttumisesta aina häpeään asti. Toisaalta vaikka perheen muutos omaishoitoperheeksi haastaakin, sillä voi toisaalta olla myös päinvastainen vaikutus. Esimerkiksi perheen käsitys itsestään kokonaisuutena voi vain vahvistua vastoinkäymisten kautta. Tällöin

perheen sisäiset selviytymismekanismit tukevat perheidentiteetin pysyvyyttä yhtä lailla kuin kasvattavat perhettä koskevaa ylpeyttä. (Case-Smith 2004, 551; Pozo, ym. 2011, 110.)

Omaishoitajavanhemmuuden ja tekemisen mielekkyyden välisen yhteyden tiedostaminen on tärkeää jo muun mahdollisen perheen kannalta. Vaarana on perheen muiden jäsenten jääminen entistä vähemmälle huomiolle erityislapsen "varastaessa" kaiken ajan, tilan ja huomio. Omaishoitajavanhemman ollessa lapsensa paras asiantuntija ja tulkki, on omaishoitaja vanhempi muutakin kuin sujuvan arjen pyörittäjä. Tämä voi tarkoittaa esimerkiksi sitä, että vanhempi on lapsensa puolestapuhuja (advocate) terveydenhuollon ammattilaisten edessä, joka toisaalta tukee omaishoitajavanhemman omaa kasvua ihmisenä kohti vahvempaa omaishoitajuutta, mutta joka toisaalta vie aikaa ja voimavaroja. (Case-Smith 2004, 555; Kaivolainen, ym. 2011, 62; Moawad 2012, 77.)

Toimintaterapian näkökulmasta tietoisuus omaishoitajavanhemmuuden ja omaishoitajaperheidenhaasteista ja mahdollisuuksista edellyttää tietoisuutta omaishoitajavanhempana olemisesta, ja siihen liittyvistä haasteista. Yhtä lailla tärkeää on antaa lapsen vanhemmille mahdollisuus aktiiviseen osallisuuteen, joka on jo itsessään tärkeä osa perheen yhteistä sopeutumisprosessia omaishoitajaperheeksi tulemisessa. Viime kädessä vanhemmat ovat aina lapsensa parhaat asiantuntijat. (ks. Paananen 2011, 197.)

5 PROJEKTIN PÄÄTEHTÄVÄT

5.1 Aiheeseen perehtyminen

Ensimmäinen vaihe oli aiheeseen perehtyminen. Huomasin, että kansainvälisissä julkaisuissa vanhemmuuden ja perheen teemat tulivat esiin satunnaisesti ja yleensä perheessä olevan lapsen ongelman ympärille liittyvästi. Opinnäytetyön kannalta merkityksellistä oli tutustuminen Wilcockin ja Hammellinkirjoituksiin liittyen toiminnallisena olentona olemiseen ja sellaisena kasvamiseen. Wilcock on australialainen professorin arvonimen ansainnut toimintaterapian tutkija, joka on erityisen kiinnostunut toiminnan, terveyden ja hyvinvoinnin välisistä suhteista. Hammell puolestaan on kanadalainen professori, jonka ammatilliset kiinnostukset kohdistuvat toiminnallisen oikeudenmukaisuuden ja sen toteutumisen ympärille.

Tämän jälkeen tuli olennaiseksi selvittää, että missä määrin Wilcockin ja Hammellin ajatuksia on tarkasteltu systemaattisesti toisiinsa. Huomasin artikkeleita lukiessa, että kirjoittajien käsitteitä lainaillaan ja niihin viitataan varsin usein, mutta systemaattisuus puuttuu. Jotta saisin tietoa jo olemassaolevista käsityksistä, oli minun otettava selvyyttä niistä. Ideoinnissa avukseni tuli Oulun ammattikorkeakoulun informaattikko, jonka avustuksella saimme aikaan systemaattisen tiedonhaun seuraavin tuloksin:

TAULUKKO 1. Systemaattisen tiedonhaun kvantitatiiviset tulokset

HAKUSANA	OTseeker	OTBASE	EBSCO	PubMed	SAGE
"wilcock ann"	1	34	30	2	344
"hammell karen"	0	19	4	47	266
"wilcock being doing becoming"	0	100	1	3	257
"hammell belonging"	0	66	0	2	68
"doing being becoming belonging"	0	100	5	7	11437
"wilcock hammell"	0	53	0	0	80

Hakusanoilla ”toimintaterapia+wilcock” ja ”toimintaterapia+hammell” löytyi tutkimuksia jo selkeästi enemmän: 78 kpl ja 26 kpl. Kaikesta huolimatta, artikkeleista puuttui laajalti käsitteiden systemaattinen hyödyntäminen; yleensä keskittyminen oli rajattu ainoastaan merkitykselliseen tekemiseen.

Yhtenä tärkeänä ideonin ja projektisuunnitelman tekoon sijoittuvana vaiheena oli määrällisen tiedon hakeminen. Hain määrällistä tietoa siitä, että missä määrin toimintaterapian ja omaishoitajavanhemmuuden välistä suhdetta on aikaisemmin tarkasteltu. Ammattikorkeakoulujen yhteiseen ”opinnäytepankkiin” – Theseukseen – suorittamani (24.3.2016) haun perusteella löysin 43 opinnäytetyötä hakusanoilla ”toimintaterapia+omaishoitaja”, joista kolme vastasi oman työni aihealuetta. Näistä kolmesta jokaisessa keskityttiin Wilcockin ja Hammelli käsitteiden kautta katsottuna omaishoitajavanhempana kuulumiseen. Fokus oli selkeästi virallisissa tukijärjestelmissä ja vertaistuen merkityksessä. Poikkeuksena edelliseen, Lagerström (2012) on tarkastellut projektiani ohjaavien käsitteiden kautta seikkailupedagogiikkaa merkityksellisen toiminnan muotona toimintaterapia-alan opinnäytetyössään ”Doing, being, becoming & belonging – En beskrivning av hur äventyrspedagogisk aktivitet kan främja hälsa och välmående”.

Tässä vaiheessa opinnäytetyöprojektin ohjausryhmä muodostui ja ensimmäiset aivoriihet (brainstorming) järjestettiin (ks. Jämsä & Manninen 2000, 35). Niiden hedelmällisinä tuloksina syntyivät ensinnäkin tietoisuus siitä, että valitsemani aihe on relevatti toimintaterapian näkökulmasta ja toiseksi, aiheen rajausten avulla annettiin suuntaa opinnäytetyön lopullista muotoa kohtaan. Tämän myötä tein muutoksia tiedonhakuun, rajasin aiheeni entistä tiukemmin Wilcockin ja Hammellin käsitteiden ympärille ja lähdin tuomaan mukaan toiminnan tieteen näkökulmaa. Aiheeseen perehtymisen vaihe ajoittui aikajanelle toukokuu 2015- syyskuu 2015.

5.2 Projektin suunnittelu

Projektisuunnitelma toimii luonnosteluna kohti valmista tuotetta. Tämä vaihe alkaa kun on tehty päätös siitä, mitä on aikomus suunnitella ja toteuttaa (Jämsä & Manninen 2000, 43.) Ensimmäiset projektisuunnitelmat olivat teoriaosuuden suhteen varsin valmiita. Loin teoriapohjan varsin nopeasti. Projektisuunnitelman tavoitteet hahmottuivat entistä selkeämmiksi tilanteessa, jossa ohjausryhmän jäsenet toivot esiin ajatuksen artikkelisarjan kirjoittamisesta, ja siitä tulikin yksi keskeinen tavoite projektisuunnitelmaan. Tämän toteutumista edesauttoi ehdotus liittyen

yhteistyötahoihin, koska jo ajatellun Oulun ammattikorkeakoulun lisäksi yhteistyötahoksi tuli Toimintaterapeuttiliitto. Yhteistyö sen kanssa antoi myös foorumin artikkeleille ja tuki tuotteen eli artikkelisarjan laadun toteutumista.

Ajatus opinnäytetyön muuttumisesta artikkelisarjan suuntaan oli minulle ilahduttava yllätys, koska olin aloittanut projektin vain oman mielenkiinnon pohjalta. Yhteistyötahojen odotukset ja toiveet antoivat sysäyksen tästä raskaasta, mutta opettavaisesta vaiheesta eteenpäin, ja mahdollisuus kokonaisuuden suunnittelulle ja toteutukselle oli valmis. (ks. Jämsä & Manninen 2000, 43-44.) Projektisuunnitelman teko ajoittui aikajanelle syksy 2015 - kevät 2016.

5.3 Artikkelisarjan suunnittelu ja toteutus

Artikkelisarjan kehittäminen jakaantui kolmeen vaiheeseen: luonnosteluun, kehittelyyn ja viimeistelyyn. Lähtöajatus oli, että artikkeleiden keskeisin tosiasiallinen ja mahdollisesti pohdiskeluja synnyttävä sisältö on pyrittävä esittämään mahdollisimman täsmällisesti, ymmärrettäväsi ja lukijan kannalta inspiroivasti. Tämän kriteerinä oli se, että artikkeleiden sisältö voisi synnyttää ajatuksia omaa työtä, työskentelytapaa ja toimintaterapiaan peruslähtöajatuksia kohtaan. (ks. Jämsä & Manninen 2000, 54-55.)

Julkaisun tekeminen on aina samalla tekemistä laadun kanssa. Laadun käsite on määriteltävissä monin eri tavoin, mutta jokaisen määritelmän tähtäimenä on turvata yleisiä kriteereitä sille, mitä on hyvä laatu (Jämsä & Manninen 2000, 127-128). Laatuun pääsemisen tueksi asetettiin laatukriteerit. Nämä laatukriteerit olivat seuraavat: 1. tekstin kielellinen ulkoasu on jäsennelty ja sisältö on selkeä, 2. tieteellisen sisällön käyttö artikkeleissa on vakuuttavaa, riittävää, se antaa uutta tietoa ja muodostaa yhtenäisen kokonaisuuden, ja 3. artikkelit ovat lukijaystävällisiä huomioiden kohderyhmät ja yhteistyötahot. Lukijaystävällisyyden kriteerit olivat helppolukuisuus ja ajatusten herättäminen. Selkeässä tekstissä ydinajatus on esitetty helposti löydettävästi ja sen on auettava lukijalle ensilukemalla (Jämsä & Manninen 2000, 54-56). Artikkeleiden sisällöllinen osuus ei välttämättä aukea ensilukemalla, vaan sen sijaan se parhaimmillaan motivoi lukijaa tarttumaan tekstiin uudemman kerran. Tämä oli myös yksi tavoite koko artikkelisarjaa ajatellen.

Ensimmäiset artikkeliluonnokset syntyivät teoriaosuuden pohjalta talvella 2016. Tuolloin artikkeleiden sisältöosuudet olivat kiinteästi osana opinnäytetyötä. Muutos tilanteeseen syntyi kun idea artikkelisarjasta syntyi. Samalla syntyivät hahmotelmat artikkeleiden laatuvaatimuksiin ja yhteistyötahojen toivomuksiin liittyen. Artikkeleiden kehittäminen tapahtui kesällä 2016. Kehittämissä karsin ylimääräistä tutkimusaineistoa pois pyrkien aikaansaamaan neljä jäsentynyttä ja itsenäisesti toimivaa artikkelikokonaisuutta. Haasteeksi tuli se, miten saan teoreettisen sisällön muotoilluksi lukijaystävälliseen, mutta akateemisesti vakuuttavaan muotoon. Kehitysvaiheessa keskustelin ohjausryhmän lisäksi aiheesta kiinnostuneiden tuttuja ja HYPE-hankkeen edustajien kanssa. Nämä keskustelut edesauttoivat minua siinä, että osasin paremmin keskittyä olennaiseen ja aikaansaada temaattisia sidoksia artikkeleiden välille.

Ensimmäiset versiot artikkeleista annoin ulkopuolisen luettavaksi kesäkuun 2016 lopulla. Artikkeleiden viimeistelyvaihe tapahtui loppukesän ja syksyn aikana 2016. Viimeistelyyn vaikuttivat niin yhteistyötahojen toivomukset ja tukiryhmään kuuluneiden tahojen antamat palautteet. Heidän panoksensa auttoi erityisesti siinä, että artikkeleiden sisältö- ja esitystapa mahdollistavat niiden käytön osana toimintaterapian opetusta. Viimeistelyssä korostui opinnäytetyöprojektin näkökulmasta ulkoasullinen ja sisältöä koskeva yksityiskohtien hionta. (ks. Jämä & Manninen 2000, 54, 81.)

Jämsän ja Mannisen (2000, 23-25) mukaan sosiaali- ja terveysalan tuotteiden, kuten opinnäytetöiden poikkeuksellisuus on siinä, että tarkoituksena on asiakkaiden terveyden, hyvinvoinnin ja elämänhallinnan edistäminen. Tähän tavoitteeseen pääseminen edellyttää lähes aina vuorovaikutussuhdetta asiakkaan ja ammattilaisen kesken sekä taitoa tuoda esiin perusteltua ja luotettavaa teoreettista tietoa käytännön työn tasoilla. Alan osaamista on esimerkiksi se, että opinnäytetyön sisältö jää elämään tuotteen muodossa, ja se niin edesauttaa ammattilaisten työtä kuin tukee asiakkaiden terveyttä, hyvinvointia ja elämänhallinnan tunnetta. Tämän opinnäytetyöprojektin tuote eli artikkelisarja tähtää juuri tämän tavoitteen täyttymiseen.

5.4 Projektin päätös

Opinnäytetyöprojektin arviointi oli osa projektin päättämistä. Arvioinnissa huomioitiin erityisesti se, missä määrin artikkelisarjan tavoitteet onnistuivat yhteistyötahon edustajien näkökulmista. Tätä arvioinnin osa-aluetta varten suunnittelin arviointilomakkeen artikkelisarjan laatuvaatimusten

mukaisesti. Opinnäytetyön raportin viimeistely, loppuraportin kirjoittaminen, sen korjaamiset, opinnäytetyöprojektin lopputulosten esittäminen ja kypsyysnäytteen tekeminen olivat osa syksyä 2016. (ks. Jämsä & Manninen 2000, 80-81.) Projektin arviointi toteutui joulukuun 2016 opponenttien toimesta, ja tammikuussa 2017 sain viimeiset korjausehdotukset ja palautteet. Projektin päätös oli tammikuussa 2017.

6 PROJEKTIN ARVIOINTI

6.1 Projektin päätehtävien toteutumisen arviointi

Aiheeseen perehtyminen onnistui hyvin. Ensisijaisena hankaluutena oli aiheen rajaaminen ja fokusoinnin puuttuminen. Alussa lähestyin aihetta monesta eri näkökulmasta, joka oli omiaan antamaan lisää tietoa, mutta myös sotkemaan ajatuksia positiivisesti. Aiheen rajausten kautta opinnäytetyöprojektin ydin hahmottui selkeämmin ja mahdollisti opinnäytetyön toteuttamisvaiheeseen siirtymisen. Aiheeseen perehtymisen uusi näkökulma tuli toiminnan tieteen kautta. Koin tämän näkökulman erittäin innostavaksi, joskin haasteelliseksi. Samalla havahduin näkemään sen, missä määrin toimintaterapian ja toiminnan tieteen kysymysasettelut eroavat toisistaan.

Projektisuunnitelman laatiminen oli työlästä, mutta palkitsevaa. Ilman hyvää projektisuunnitelmaa en olisi onnistunut opinnäytetyöprojektissa, varsinkaan artikkeleiden toteutuksessa. Erityisen tärkeäksi projektisuunnitelma tuli yhteistyötahojen tähden. Projektin tekemiseen ei välttämättä tarvita montaa eri toimijaa, mutta sen toteuttaminen puolestaan edellyttää sitä. Ohjausryhmän panos oli erityisen tärkeää projektin kokonaisuuteen hahmottamiseen. Yhtä lailla koin, että hyvä projektisuunnitelma antaa hyvät eväät opinnäytetyölle ja artikkelisarjalle. Haastavaa oli kuitenkin kokonaisuuden rakentaminen monista eri palasista varsinkin tilanteessa, jossa yksi ihminen on vastuussa koko opinnäytetyöprojektin onnistumisesta. Tässä ulkopuolisten tahojen antamat rakentavat palautteet ja tuki olivat korvaamattoman tärkeissä rooleissa.

Artikkelisarjan suunnittelu ja toteutus onnistuivat hyvin. Tämän taustalla oli laaja perehtyminen aiheeseen ja se, että olin tehnyt teoriaosuutta koko projektin matkan ajan. Jollain tapaa tiiviiden artikkeleiden kirjoittaminen on palkitsevampaa kuin ison kokonaisuuden, koska artikkeliin on jalostettava ajatukset hyvin hiotuiksi ja perustelluiksi. Tämä haastaa myös samalla sen, missä määrin on ymmärtänyt aiheen ja pystyy pukemaan sen sanoiksi. Artikkelisarjan toteutus oli mukavin vaihe koko opinnäytetyöprojektissa. Monessa mielessä se haastoi aiheeseen perehtymisen lisäksi kaikista eniten ja oli ehkä siksikin motivoivinta. Valmistelussa oman haasteensa teki "siirtymien" aikaansaanti, eli se, että artikkelit muodostavat samanaikaisesti itsenäisen, mutta toisiinsa sidotun kokonaisuuden. Ajatus siitä, millaiset mittasuhteet artikkelisarja voi saada, olivat tuolloin varsin

hatarat. Koin kuitenkin mukavaksi ajatuksen siitä, että artikkelisarjalle olisi ylipäättänsä tilausta toimintaterapia-alan kentällä. Samalla toivoin artikkelisarjan ja opinnäytetyön tuovan mukanaan jotain relevanttia myös keskusteluun omaishoitajuudesta.

6.2 Artikkelisarjan laatukriteerien saavuttamisen arviointi

Artikkelisarjan laatukriteerit palvelivat hyvin tarkoituksiaan. Valmisteluvaiheessa sain rakentavaa palautetta nimenomaan lukijaystävällisyydestä ja teorian käytöstä. Opponoinnin yhteydessä vertaisarvioinnin suorittaneet opiskelijat totesivat kirjallisessa palautteessaan artikkelisarjasta seuraavaa: ”Opinnäytetyö artikkelien muodossa ei ole kovin tavallista, joten tuotos on luovasti toteutettu. Kielellinen ilmaisu on asiantuntevaa, laadukasta ja hyvin selkää. Kuviot selkeyttävät lukijalle monessa kohtaa kirjoittajan ajatusta tai tieteellistä tekstiä. Kuvioiden toteutus oli looginen. Koko teksti on helposti ymmärrettävissä ja nopeasti sisäistettävissä”.

Entistä rakentavampaa palautetta sain toimintaterapeuttiopiskelijan suorittaman opponoinnin kautta. Palautetta hyödynsin erityisesti jäsentäessäni opinnäytetyön raportti entistä loogisemmaksi kokonaisuudeksi. Artikkelisarjan arvioinnin tueksi laadittu palautelomake (LIITE 2) jäi sekä Leila Mäkelältä että opponenteilta täyttämättä. Palautteen sain sekä kirjallisesti että puhelimitse. Mäkelän kanssa käyty epävirallinen palautekeskustelu toi esiin sen, että artikkelit olivat tulleet hyväksytyiksi kolmen eri vertaisarvioijan toimesta. Heidän ja Mäkelän antama palaute oli kannustavaa ja rakentavaa. Erityisesti palautteissa korostui artikkelisarjan sisällöllinen vakuuttavuus ja perinpohjainen syventyminen aiheeseen ja aihealueen mielenkiintoisuus.

Artikkelisarjaa olisi pitänyt markkinoida enemmän toimintaterapiaopiskelijoille. Mielestäni opiskelijoiden palautteenkeruuseen olisi pitänyt eritoten panostaa. Osaltaan haasteellinen aikataulu ja intensiivinen keskittyminen artikkelisarjan hiontaan vaikuttivat siihen, että opiskelijoiden antamaan palautteeseen ei aikaa riittänyt. Artikkelisarjan ensimmäisen osan ilmestymisen jälkeen olen saanut kannustavaa palautetta opiskelijoilta, joka kertoo myös siitä, että alan lehti on opiskelijoille jo tuttu.

6.3 Projektin tavoitteiden saavuttamisen arviointi

Projektin tavoitteiden saavuttamisen arvioinnissa korostui yhteistyö eri tahojen kesken ja artikkelisarjan julkaiseminen. Molemmissa tavoitteissa onnistuin hyvin ja annettu palaute erityisesti ohjausryhmältä vankisti tätä käsitystäni. Hyvinvoiva Perhe –hankkeelta sain palautteen tapaamisessa 16.12.2016. Hanketyöntekijöiden mukaan opinnäytetyöprojekti on ollut monin tavoin kehittävä ja avannut tietoisuutta myös toimintaterapiasta alana.

Projektin päätöksen arvioinnissa korostui samanaikainen arviointi sekä opinnäytetyön raportille ja artikkelisarjalle, jonka ensimmäinen osa oli julkaistu jo ennen loppuarviointikeskustelua 9.12.2016. Projektin päätös venyi odotettua pidemmälle aina tammikuuhun 2017 saakka, mutta tämän etuna oli entistä jäsentyneemmän opinnäytetyöraportin ja artikkelisarjan toisen osan laatiminen. Ensimmäisen artikkelin näkeminen alan lehdessä oli opinnäytetyöprojektin unohtumattomimpia ja vielä kovin tuoretta ammatti-identiteettiä vahvistavimpia kokemuksia. Opinnäytetyöprojekti antoi osaamista ja intoa tarkastella toimintaterapiaa ja sen peruskäsitteitä myös tulevaisuudessa entistä tieteellisemmällä tavalla.

7 POHDINTA

Opinnäytetyöprojektin substanssisisältöä ajatellen koin hankaluuksia aihealueen rajaamisessa. Tämä johtui osin Wilcockin ja Hammellin sekä toiminnan tieteen käyttämistä käsitteellisistä päällekkäisyyksistä ja osin käsitteiden käytön epäsystemaattisuudesta. Wilcockin ja Hammellin kirjoitukset mahdollistavat niiden sisältöjen käytön monella eri tavoin johtuen niiden filosofisesta luonteesta. Filosofisuus tekee teksteistä raskassoutuisia varsinkin siksi, etteivät kirjottajat hyödynnä konkreettisia esimerkkejä kovinkaan paljon. Toisaalta tämä mahdollistaa niiden käytön erityyppisissä tutkimuksissa ja ne voivat motivoida tutkijoita omissa tutkimuksissaan. Tämä opinnäytetyöprojekti on myös osoitus siitä, että mitä kiinnostus tekemisen, olemisen, tulemisen ja kuulumisen käsitteisiin voi aikaansaada.

Opinnäytetyöprojektin aikana syntyi ajatuksia mahdollisiin jatkotutkimuksiin liittyen. Yksi tärkeä tutkimus olisi suunnata omaishoitajaisiin ja heidän äänensä näkyväksi tekemiseen. Omaishoitajaisien panos jää helposti näkymättömäksi myös tutkimustasolla. Toinen keskeinen aihealue olisi tarkastella toiminnan merkityksiä systemaattisesti konkreettisesta, symbolisesta ja itseannetusta näkökulmasta käsin. Näiden eri merkitysten avulla on myös mahdollista saada asiakkaan ääni paremmin kuuluviin sekä se mahdollistaa kokemuksista puhumisen entistä keskeisempänä osana toiminnan merkityksiä pohdittaessa. Uskon, että tämä näkökulma palvelee myös perhelähtöistä toimintaterapiaa. Kolmas relevantti teema olisi tutkia toimintaa, johon liittyy terveydelle ja hyvinvoinnille haitallinen vaikutus. Uskon, että ei-moralisoiva ja analyttisesti kiinnostunut lähestymistapa esimerkiksi päihteiden käyttöä tai erilaisia riippuvuuteen liittyviä teemoja kohtaan on omiaan tuomaan esiin niihin liittyviä piilomerkityksiä.

Opinnäytetyöprojekti käsittelee temaattisesti useita ajattomia aiheita. Kysymykset liittyen vanhemmuuteen, perheeseen mietittävät useita eri tahoja näinä päivinä: vanhempia, poliittisia päättäjiä kuin sosiaali- ja terveysalan ammattilaisia. Samalla tavalla on ajattomasti tärkeää pysähtyä toiminnan syvällisiä merkityksiä. Tämä ei ole on keskeistä pelkästään tutkimuksellisesti, vaan ennen kaikkea myös arjen toimintaterapian parissa. On ammatillisuutta osata kysyä, miksi toimintaa tehdään, kuka sitä tekee, millä tavoitteilla sitä tehdään ja missä toiminta tapahtuu. Uskon, että tämä on myös entistä keskeisemmässä roolissa mietittäessä sitä, mikä on toimintaterapian käsitys asiakaslähtöisyydestä, ja että miten se aidosti ja yksilöllisesti toteutetaan.

Tutkimuksiin perehtymisen yhteydessä yllätyin siitä, miten epäsystemaattisesti Wilcockin ja Hammellin esittelemiä käsitteitä ja ajatuksia on hyödynnetty. Tiedonhaku kirjallisuuteen liittyen toi esiin kaksi asiaa. Ensinnäkin, myös kansainvälisessä kirjallisuudessa puuttuu systemaattisuus käsitteiden käytön suhteen. Vain harvat artikkelit tarkastelevat niitä heteraktisesti, eli siten, että käsitteiden välinen yhteys vaikuttaa toinen toisiinsa. Toiseksi, käsitteiden systemaattinen tarkastelu ja suhde omaishoitajavanhemmuuteen puuttuvat lähes tyystin, joka oli opinnäytetyöprojektin kannalta mielenkiintoisin havainto. Omaishoitajuuden ymmärtäminen ainoastaan ikääntyneisiin liittyvänä, puolisoiden välisen hoidollisena suhteena, tulee esiin myös kansainvälisissä tarkasteluissa. Itse olen lähestynyt käsitteiden välisiä suhteista syklinomaisesti: ilman yhtä ei ole toista ja käsitteet ovat kiinteässä suhteessa toisiinsa. Näin on esimerkiksi omaishoitajavanhemmuuden kohdalla, jossa arkinen tekeminen on myös suhteessa omaishoitajavanhemmaksi tulemiseen, sellaisena olemiseen ja sellaisena kuulumiseen.

Opinnäytetyöprojektin aikana opin tarkastelemaan kriittisesti toiminnallisten kokonaisuuksien käsitettä. Kuka on viime kädessä se, joka määrittää sen, mikä on esimerkiksi vapaa-ajan toimintaa tai missä menee raja työn ja opiskelun kesken? Ruoanlaittaminen työpäivän jälkeen voi olla yhdelle keino rentoutumiseen, kun taas toiselle se edustaa tarkoituksenmukaista toimintaa, joka on vain tehtävä ennen illan harrastuksiin lähtemistä. Mielestäni Wilcockin ja Hammellin tapa lähestyä toimintaa sen itsensä ja sen tekijän kautta on keino löytää toiminnan todelliset merkitykset. Mitä pidemmälle opinnäytetyöprojekti eteni, sitä enemmän opin katsomaan jonkin tekemisen, jonakin olemisen, joksikin tulemisen ja johonkin kuulumisen välisiä suhteita kuin kaleidoskoopin kautta heijastuvan kuvan. Se, mikä arvo, merkitys tai tavoite liittyy esimerkiksi perheen yhteiseen kesälomareissuun, on aina perheen itsensä näköinen. Perheen kesälomareissu on konkreettinen ja sitä usein edeltää neuvottelemisen ja lomamatkan eri tekijöiden organisointi. Vaikka kesälomareissuja tehdään vuosittain lukuisia, ovat niihin liittyvät toiminnalliset merkitykset aina perheen itsensä näköiset. Tämä on tärkeää muistaa työskennellessä yhdessä perheiden ja heille tärkeiden toiminnallisten merkitysten kanssa.

LÄHDE

Case-Smith, J. 2004. Parenting a child with a chronic medical condition. *American Journal of Occupational Therapy*, number 58, 551–560.

Crowe, T., VanLeit, B. & Berghmans, K. 2000. Mother's perceptions of child care assistance: The impact of a child's disability. *American Journal of Occupational Therapy*, number 54, 52–58.

Crowe, T. & Florez, S. 2006. Time use of mothers with school-age children: A continuing impact of a child's disability. *American Journal of Occupational Therapy*, number 60, 194–203.

DeGrace, W. 2003. Occupation-Based and Family-Centered Care: A Challenge for Current Practice. *American Journal of Occupational Therapy*, volume 57, number 3, 347-350.

Delmore-Ko, P. 2000. Developing a parental identity: expectations about parenthood and descriptions of self as parent. A Doctoral Thesis. Waterloo, Ontario, Canada.

Donovan J., VanLeit B., Crowe, T. & Keefe, E. 2005. Occupational goals of mothers of children with disabilities: Influence of temporal, social, and emotional contexts. *American Journal of Occupational Therapy*, 59, 249–261.

Francis-Connolly, E. 2000. Toward an understanding of mothering: A comparison of two motherhood stages. *American Journal of Occupational Therapy*, number 54, 281–289.

Hammell, K. 2004. Dimensions of meaning in the occupations of daily life. *Canadian Journal of Occupational Therapy*, volume 71, number 5, 296-305.

Hammell, K. 2014. Belonging, occupation, and human well-being: An exploration. *Canadian Journal of Occupational Therapy*, 39-50.

Hasselkus, B. 2006. Eleanor Clarke Slagle Lecture – The world of everyday occupation: Real people, real lives. *American Journal of Occupational Therapy*, number 60, 627–640.

Horne, J., Corr, S. & Earle, S. 2005. Becoming a mother: a study exploring occupational change in first-time motherhood. *Journal of Occupational Science*, volume 12, number, 3, 176-183.

Juntunen, K. & Salminen, A-L. 2011. Omaishoitajan jaksamisen ja tuen tarpeen arviointi: COPE-indeksi suomalaisen sosiaali- ja terveyshuollon käyttöön. 78/2011. Kelan tutkimusosasto, Helsinki.

Jämsä, K. & Manninen, E. 2000. Osaamisen tuotteistaminen sosiaali- ja terveysalalla. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Kaivolainen, M. 2011. Vertaisryhmästä tukea omaishoitajille. Teoksessa Omaishoito – tietoa ja tukea yhteistyöhön. Toimittaneet Kaivolainen, M., Kotiranta, T., Mäkinen, E., Purhonen, M. & Salanko-Vuorela, M. Hämeenlinna: Duodecim, 126–130.

Kansallinen omaishoidon kehittämisohjelma. Työryhmän loppuraportti. 2014. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita, 2014:2.

Kellegrew, D. 2000. Constructing daily routines: A qualitative examination of mothers with young children with disabilities. *American Journal of Occupational Therapy*, number 54, 252–259.

Lageström, S. 2012. Doing, being, becoming & belonging – Enbeskrivningavhuräventyrspedagogiskaktivitetkanfrämjajahälsaochvälmående. Arcada – Nylands svenska yrkeshögskola.

Larson, E. 2000a. Mothering: Letting Go of the Past Ideal and Valuing the Real. *American Journal of Occupational Therapy*, number 54, 249-251.

Larson, E. 2000b. The orchestration of occupation: The dance of mothers. *American Journal of Occupational Therapy*, number 54, 269–280.

Mouwad, G. & EL Nabawy, A. 2012. Coping Strategies of Mothers having Children with Special Needs. *Journal of Biology, Agriculture and Healthcare*, volume 2, number 8, 77-84.

Oyserman, D., Bybee, D. & Terry, K. 2006. Possible Selves and Academic Outcomes: How and When Possible Selves Impel Action. *Journal of Personality and Social Psychology*, volume 91, number 1, 188-204.

Paananen, P. 2007. Mikä on minun perheeni? Perhebarometri 2007. Katsauksia E30/2007. Väestöntutkimuslaitos.

Phelan, S. 2012. Enacting Occupation and Identity: Perspectives of Children and Their Parents. University of Western Ontario – Electronic Thesis and Dissertation Repository. Paper 607.

Pilar, P., Encarnación, S. & Ángeles, B. 2011. Psychological Adaptation in Parents of Children with Autism Spectrum Disorders. Teoksessa *A Comprehensive Book on Autism Spectrum Disorders*. Toimittanut Mohammad-Reza Mohammadi. InTech, 107-130.

Renske, K., Pearl, A. & Poortman, A-R. 2010. The Transition to Parenthood and Well-Being: The Impact of Partner Status and Work Hour Transitions. *Journal of Family Psychology*, volume 24, number 4, 429–438.

Rowles, G. 2009. The Meaning of Place. Teoksessa Willard & Spackman's *Occupational Therapy*. Toimittaneet Elizabeth Blesedell Crepeau, Ellen S. Cohn ja Barbara A. Boyt Schell. Wolters Kluwer (11th edition), 80-89.

Ruuska, K. 2007. Pidä projekti hallinnassa. Suunnittelu, menetelmät, vuorovaikutus. Talentum Media Oy.

Segal, R. 2004. Family routines and rituals: A context for occupational therapy interventions. *American Journal of Occupational Therapy*, number 58, 499–508.

Silfverberg, P. 2007. Ideasta projektiksi. Projektin vetäjän käsikirja. Viitattu 22.3.2016, /http://www.helsinki.fi/urapalvelut/materiaalit/liitetiedostot/ideasta_projektiksi.pdf/.

Tilastokeskus. 2015. Perheen määritelmä. Viitattu 6.5.2015, /www.stat.fi/.

Wilcock, A. 1999. Reflections on Doing, Being and Becoming. Australian Occupational Therapy Journal. Volume 46, Issue 1, 1-11.

Wilcock, A. 2006. An Occupational Perspective on Health. Second Edition. SCLACK Incorporated.

LIITTEET

LIITE 1: Tehtäväluettelo

LIITE 2: Artikkelisarjan palautelomake

LIITE 3: Artikkelisarjan laatukriteerit

TEHTÄVÄLUETTELO

LIITE 1

Laatija: Ida Aareva (I.A.)

Projekti: Omaishoitajavanhemmuuden toiminnallisia merkityksiä

Tehtävän numero	Tehtävä	Aloituspvm	Lopetuspvm	Suunniteltu aika (h)	Toteutunut aika (h)	Suorittajat
1	Aiheeseen perehtyminen	2/15	12/15	40	50	I.A.
1.1.	Oman vanhemmuuden reflektointi	10/14	10/16	6	10	I.A.
1.2.	Tutustuminen kirjallisuuteen	2/15	3/15	10	10	I.A.
1.3.	Tutustuminen HYPE-hankkeen toimintaan	3/15	12/15	2	10	I.A.
2	Projektin suunnittelu	2/15	6/16	130	150	I.A.
2.1.	Opinnäytetyön tietoperustan kokoaminen	2/15	7/15	80	100	I.A.
2.2.	Opinnäytetyön tietoperustan korjaaminen	8/15	6/16	35	49	I.A.
2.3.	Opinnäytetyön tietoperustan esittäminen	6/16	6/16	1	1	I.A.
2.4.	Projektisuunnitelman kirjoittaminen	9/15	3/16	50	60	I.A.
2.5.	Projektisuunnitelman korjaaminen	6/16	8/16	15	20	I.A.
3	Artikkelisarjan valmistelu	6/16	11/16	130	150	I.A.
3.1.	Artikkelisarjan kirjoittaminen	6/16	8/16	50	30	I.A.
3.2.	Palautelomakkeen teko	8/16	10/16	1	1	I.A.

3.3.	Artikkelisarjan korjaaminen	8/16	11/16	30	50	I.A.
4	Projektin päätös	9/16	01/17	40	50	I.A.
4.1.	Palautteen analysointi	11/16	11/16	15	10	I.A.
4.2.	Loppuraportin kirjoittaminen	11/16	11/16	20	15	I.A.
4.3.	Loppuraportin korjaaminen ja viimeistely	11/16	01/17	10	20	I.A.
4.4.	Loppuraportin esittäminen	11/16	11/16	2	2	I.A.
4.5.	Kypsyysnäytteen kirjoittaminen	11/16	11/16	1	1	I.A.
4.6.	Projektin arviointi	12/16	01/17	1	2	I.A.

Työskentelyä yhteensä 400 tuntia.

Hei!

Kiitos, että olet lupautunut antamaan minulle palautetta opinnäytetyöprojektiini kuuluvasta artikkelisarjasta.

Artikkelisarjan tavoitteena on esitellä Ann AllartWilcockin ja Karen R. WhalleyHammellin kirjoituksissa esiintyviä käsitteitä jonkin tekeminen (doing), jonakin oleminen (being), joksikin tuleminen (becoming) ja johonkin kuuluminen (belonging). Nämä käsitteet liittyvät vahvasti toiminnallisten merkitysten ja ihmisenä kasvamisen ympärille. Olen pyrkinyt lähestymään käsitteitä sekä toiminnan tieteen näkökulmasta että arkisesti esimerkkejä hyödyntäen. Artikkelisarjan yhteisenä kantavana teemana on omaishoitajaäitiys. Toivon, että artikkelisarja avaa silmiä omaishoitajaäitiyden lisäksi toiminnan merkitysten moniulotteiseen maailmaan, ja että se antaa eväitä toimintaterapeutin ammatti-identiteetin kasvattamiseen.

Seuraavassa on joukko väittämiä. Lue ne rauhassa ja merkitse sarakkeeseen rasti sen väittämän kohdalle, joka mielestäsi kuvaa artikkelisarjaa ja sen sisältöä parhaiten. Väitteet liittyvät artikkelisarjan lukijaystävällisyyteen, tieteelliseen sisältöön ja niiden merkitykseen toimintaterapeutin ammatti-identiteetin kasvuun.

Vastausvaihtoehdot ovat seuraavat:

- Täysin samaa mieltä
- Osittain samaa mieltä
- Osittain eri mieltä
- Täysin eri mieltä

Väite	Täysin samaa mieltä	Osittain samaa mieltä	Osittain eri mieltä	Täysin eri mieltä
Artikkeleiden ulkoasu on jäsenneily				
Artikkeleiden kieliasu on selkeä				
Artikkelit muodostavat yhtenäisen kokonaisuuden				
Artikkeleiden tieteellinen sisältö on vakuuttava				
Artikkeleiden tieteellistä sisältöä on riittävästi				
Artikkeleiden tieteellistä sisältöä on käsitelty monipuolisesti				
Artikkelit sisältävät riittävästi esimerkkejä				
Artikkeleiden tieteellinen sisältö antaa uutta tietoa toimintaterapiasta				
Artikkeleiden tieteellinen sisältö antaa uutta tietoa omaishoitajuudesta				
Artikkeleiden tieteellinen sisältö antaa uutta tietoa vanhemmuudesta				
Artikkeleiden tieteellinen sisältö antaa uutta tietoa vanhemmuudesta				
Artikkeleiden tieteellinen sisältö antaa uutta tietoa perhelähtöisyydestä				
Artikkeleiden tieteellinen sisältö antaa uutta tietoa äitiydestä				
Artikkeleiden tieteellinen sisältö opettaa katsomaan toimintaa syvällisemmin				

Väite	Täysin samaa mieltä	Osittain samaa mieltä	Osittain eri mieltä	Täysin eri mieltä
Artikkelit ovat helppolukuisia				
Artikkeleiden sisältö herättää ajatuksia				
Artikkelisarja on käytettävissä työmaailmassa				
Artikkelisarja on käytettävissä opetustarkoituksissa				

Mitä muuta haluaisit sanoa artikkelisarjaan ja sen sisältöihin liittyen? Tuleeko mieleesi esimerkiksi kehittämisehdotuksia, onnistumisia, joitain tarkennusehdotuksia, jne.?

Kiitos antamastasi palautteesta!

ARTIKKELISARJAN LAATUKRITEERIT

LIITE 3

Laatukriteeri	Ominaisuus	Mitattavuus
Luettavuus	Artikkeli on selkokiehinen	Lukija motivoituu lukemaan artikkelin
	Artikkeli on loogisesti jäsennelly	Lukijalle muodostuu heti käsitys artikkelin aiheesta
	Artikkeli on helppolukuinen	Lukija ei koe artikkelin tekstisisältöä liian vaikeaksi
	Artikkelin pääajatus on helposti löydettävissä	Lukijan on mahdollista lukea artikkelit yhtenä jäsenlyneenä kokonaisuutena
	Artikkelisarja on käytettävissä opetustarkoitukseen	Lukija voi kiinnittää artikkelin/artikkelisarjan sisällön omaan työhönsä/opintoihinsa
	Artikkelisarja on käytettävissä toimintaterapeutin työssä	
	Artikkelisarja muodostaa yhtenäisesti luettavan kokonaisuuden	
Tieteellinen sisältö	Tieteellinen sisältö on vakuuttava	Lukijalle jää vakuuttunut tunne tieteellisestä sisällöstä
	Tieteellinen sisältö on esitetty perustellen	Lukija kokee esimerkit aihetta havainnollistaviksi
	Tieteellistä sisältöä on riittävästi	Lukija löytää sisällöstä siihen kohdistuneen pohdinnan ja mahdollisen kritiikin
	Tieteellinen sisältö on monipuolinen	Lukija kokee artikkelisarjan sisällön relevantiksi toimintaterapian alalle
	Tieteellisen sisältö innosti lukemaan artikkelin	Lukija kokee artikkelisarjan sisällön motivoivaksi lukemisen kannalta
	Tieteellisen sisällön tueksi on riittävästi esimerkkejä	

	Tieteellistä sisältöä on tarkasteltu kriittisesti	
<i>Ammatillinen kasvu</i>	Artikkelisarja antaa uutta tietoa toiminnan merkityksestä	Lukijalle muodostuu moniulotteinen kuva aihealueista
	Artikkelisarja antaa uutta tietoa toiminnan tieteestä	Lukija saa uutta tietoa aihealueista
	Artikkelisarja antaa uutta tietoa toimintaterapiasta	Lukijalle syntyy ajatuksia aihealueisiin liittyen
	Artikkelisarjasta on hyötyä toimintaterapialle alana	Lukija kokee hyötävänsä artikkelisarjan sisällöistä omassa henkilökohtaisessa elämässä
	Artikkelisarja antaa uutta tietoa omaishoitajuudesta	Lukija kokee hyötävänsä artikkelisarjan sisällöistä omassa työssään/opinnoissa
	Artikkelisarja antaa uutta tietoa vanhemmuudesta	Artikkelisarja haastaa lukijan miettimään toiminnan merkityksiä
	Artikkelisarja antaa uutta tietoa perhelähtöisyydestä	Lukija näkee artikkelisarjalle mahdollisuuden tuoda näkyvyyttä toimintaterapialle
	Artikkelisarja herättää ajatuksia äitiyteen liittyen	Artikkelisarjan kautta lukija pohtii äitiyden roolia toimintaterapian näkökulmasta
	Artikkelisarja antaa uutta tietoa äitiydestä	
	Artikkelisarja antaa tietoa Wilcockin ja Hammellin esittelemistä käsitteistä	
	Artikkelisarja herättää ajatuksia omaan työhön/opintoihin liittyen	
	Artikkelisarja mahdollistaa ammatillisen kasvun	
	Artikkelisarja puhuttelee henkilökohtaisella tasolla	